

”De er saltet på jorda!”
Tale Tornes 100318
Matt.5, 13-16

I

”De er saltet på jorda!” Salt-og Lys også skal Jesu venner være. For å være en sann Kirke, et sant Gudsfolk. Det skal vi snakke om i kveld.

I kveld reiser vi til det området nord i Galilea, hvor Jesus vandret mest og virket sammen med disiplene. Vi må innom Kapernaum, den byen som i evangeliene kalles Jesu egen by. Her bodde blant annet Simon Peter og Andreas. I nærheten ligger Tabgha, stedet for brødunderet. Her ved stranden kalte Jesus sine disipler. Her fikk også Peter et spesielt møte med Herren etter oppstandelsen. Litt i nordvest opp en liten ås ligger så “Mount of Beautitudes” Saligprisningenes berg, hvor Jesus ifølge tradisjonen holdt Bergprekenen. Det er en vandring i et vakkert landskap på mer enn én måte.

Jesus har samlet disiplene i åsen over Genesaretsjøen. De skal lære noe viktig: Hvordan er det med livet som en kristen? Og spørsmålet er ikke hvordan *bør* det være, men hvordan *er* det.

Jesus begynner talen sin, “Bergpreika” med de 8 “Saligprisningene”:

**«Sæle dei som er fattige i si ånd,
himmelriket er deira.
Sæle dei som sørgjer,
dei skal bli trøysta.
Sæle dei audmjuke,
dei skal arva jorda.
Sæle dei som hungrar og tørstar etter rettferda,
dei skal bli metta.
Sæle dei miskunnsame,
dei skal få miskunn.
Sæle dei reine i hjartet,
dei skal sjå Gud.
Sæle dei som skaper fred,
dei skal kallast Guds born.
Sæle dei som blir forfølgde for rettferd skuld,
himmelriket er deira.
Ja, sæle er de når folk for mi skuld spottar og forfølgjer dykk, lyg og talar vondt om dykk på alle vis.
Gled dykk og jubla, for stor er løna dykkar i himmelen! Slik forfølgde dei òg profetane før dykk.»(5,2b-12)**

Vi kan best sammenlikne Saligprisningene med en av inngangssangene i det gamle templet, f.eks. Salme 15:

**”Herre, kven kan gjesta ditt telt,
kven får bu på ditt heilage fjell?
Den som gjer rett og er heil i si ferd
og ærleg i tanke og tale,
som ikkje brukar si tunge til sladder,
ikkje gjer vondt mot sin neste
og ikkje vanærar sin frende,...
men ærar dei som ottast Herren,...
Den som lever så, skal aldri rikkast.”**

Men Jesus gjør det annerledes. Han taler om fattigdom i ånden, om ydmykhet for Gud. Og kristen tro er ingen gjerning i menneskelig forstand, bare en gave vi får av Gud, for Jesu skyld. Men er det en rett tro, ytrer den seg i oppgjør, forsoning, barmhjertighet og et hellig liv. Jesus vil ha fram at den Gud har vist barmhjertighet, kan selv vise barmhjertighet.

La oss se på teksten:

v.13: “De er saltet på jorda! Men mistar saltet si kraft, korleis kan ein då gjera det salt att? Det duger ikkje lenger til noko; dei kastar det ut, og folk trakkar det ned.”

Vi mennesker trenger salt for å fungere, særlig er dette aktuelt i heten i Midt-Østen. I varmen vet vi at vi kan bli slappe og uopplagte. Da er væske viktig, men kanskje trenger vi også mer salt for å opprettholde den nødvendige saltbalansen i kroppen.

I Bibelen brukes salt som et viktig symbol. I 3. Mosebok 2,13 står det at alle dyre- og matoffer skal saltes, for **”saltet høyrer med til pakta med din Gud.”** Salt var derfor en del av det offeret man ga til Gud.

I 2. Krøn. 13,5 kan vi lese at Gud inngår en evig pakt med David: **”De veit då at Herren, Israels Gud, gav David og etterkomarane hans kongedømet i Israel til evig tid, og det stadfeste han med ei pakt som vart vigsla med salt.”**

På Jesu tid ble saltet ble ansett som veldig viktig. Med sine ord til oss i kveld tenker Jesus på salt i forbindelse med tilberedelse av mat, og da både som konserveringsmiddel og krydder. Salt tar vare på maten og sørger for at bakterier ikke får grobunn. Det symboliserer derfor det rene. Men saltet gjør også maten velsmakende.

At saltet kan bli dovent og uten kraft er en umulighet. Men det kan bli blandet opp med så mye annet at det på den måten kan bli uten virkning. Salt beholder ikke sitt særpreg hvis det blir påvirket av omgivelsene, og det kan ødelegges hvis det blir utsatt for fuktighet. Da mister det sine egenskaper.

Enten gjør derfor saltet sin virkning, eller så er det ikke verdt noe. Det er nok at saltet er tilstede, da virker det.

Utlagt betyr derfor verset at de kristne skal være et levende og hellig offer for Gud, slik Paulus taler om i Romerbrevet 12:1-2:

”Difor legg eg dykk på hjartet, sysken, ved Guds miskunn, at de må bera fram kroppen dykkar som eit levande og heilagt offer, til glede for Gud. Det skal vera dykkar åndelege gudsteneste. Og innrett dykk ikkje etter denne verda, men lat dykk omskapa ved at de får eit nytt sinn og kan dømma om kva som er Guds vilje: det gode, det som er til glede for Gud, det fullkomne.”

Vi skal gi vårt liv tilbake til Gud som et takke- og lovprisningsoffer, slik at Han kan bruke oss for vårt eget og alles beste. Derfor er både den enkeltes gudstjeneste i det daglige kallet og vår felles gudstjeneste viktig.

Man skal ha visdom når man skal besvare spørsmål fra personer som har forskjellig bakgrunn, på en måte som gjør at de kan forstå Kristi budskap, og får lyst til å komme til Ham.

Vi skal påvirke sine omgivelser på en positiv og smakfull måte slik som salt gir en spiss på maten. I Kolosserbrevet 4:6 skriver Paulus: **«Lat alltid orda dykkar vera venlege, men godt salta, så de veit korleis de skal svara kvar einskild.»**

Den som er kristen skal være ren av hjertet og sinn. Kristne skal stå på Guds Ord, og ved dette bidra til å hindre samfunnet fra forråtnelse.

Denne verden trenger kristne. Ved sin livsførsel skal de kristne vise Guds standard. På samme måte som salt er nødvendig for liv, er de kristne nødvendige for å opprettholde Guds åpenbaring til mennesker.

En kristen er forskjellig fra andre mennesker. Man kan ikke skjule at man er en kristen. Man skal vise det ved å være jordens salt, ved å sette smak på tilværelsen.

Siste delen av verset blir forståelig når vi tar med at avfallshaugene lå like utenfor huset slik at mennesker tråkket disse ned¹.

III

v.13-14: "De er lyset i verda! Ein by som ligg på eit fjell, kan ikkje gøymast. Ingen tenner ei oljelampe og set henne under eit kar. Nei, ein set lampa på ein haldar; då lyser ho for alle i huset."

(Luk.11,33): Ingen tenner ei oljelampe og set henne i kjellaren eller under eit kar. Nei, han set lampa på haldaren, så dei som kjem inn, kan sjå lyset.

Med lyset er det også et enten-eller. Og som med saltet er virkningen også her automatisk. Akkurat som i saltets tilfelle gjelder det at om lyset er der, gjør det sin virkning.

Under en tur til Spania og aktuelle Catalonia for noen år siden gjorde et fjell og et kloster like ved byen Manresa, nordvest for Barcelona et sterkt inntrykk. Vi kom ute fra Costa Brava over slettene gjennom byene Figueres og Vic. Langt borte hvelvet en veldig fjellkjede seg: Montserrat: Det sagete fjellet etter et gammelt sagn om at engelene har formet det. Etter en klyngete vei opp i fjellet kom vi til et benediktinerkloster med en vakker kirke.

Her ba vi vesper sammen med munkene og mange turister-på lokalspråket katalansk. En mektig opplevelse. Dagen etter vandret vi opp til et stort kors på fjelltoppen med en utrolig utsikt over det vakre landskapet under oss. Her var også et lite kapell viet til erkeengelen St.Mikael, han som hjelper Herren med å føre de troende hjem.

Michael rows the boat ashore Hallelujah!

Montserrat. Guds menighet på jord og hos oss: En by på et fjell kan ikke skjules. Om den er der, blir den sett automatisk.

En oljelampe ble vanligvis satt på en stake. Motsetningen er å sette den under en bøtte eller et kar. Tenk på hva som skjer om du setter et brennende lys under et glass! Det går ikke.

En lampe som plasseres slik at den ikke sees er helt uten nytte. Når en lampe skjules, får den ikke den funksjonen den skal ha.

Det er bare én av to muligheter. Det det kommer an på, er det rette grepet fra begynnelsen. Plasseres lampen riktig, kommer virkningen av seg selv. Men får den feil plassering, blir virkningen katastrofal:

"Auget er kroppens lampe. Er auget ditt friskt, blir heile kroppen lys. Men er auget ditt sjukt, blir heile kroppen mørk. Er no lyset i deg mørker, kor djupt blir ikkje mørkret då!" (Matt.6,22 flg.)

IV

v. 16: "Såleis skal lyset dykkar lya for folk, så dei kan sjå dei gode gjerningane dykkar og prisa Far dykkar i himmelen!"

Her kommer Jesu kall til disiplene, alle som bekjenner Hans Navn. Meningen er denne: Innrett dere slik at dere er lys for menneskene! Og vi legger merke til at lyset kommer før de gode gjerningene. Det er lysets tilstedeværelse som gjør at det blir gode gjerninger!

I GT finner vi den tanken at Gud skal gripe inn og frelse Israel mens alle folkeslag ser på:

"Herrens herlegdom skal syna seg, og alle menneske skal sjå det."(Jes.40,5)

Dette fører til at folkene priser Gud for Hans frelse. Folk lovpriser Gud fordi de ser Israels lys:

¹ Delvis etter prof. dr.theol.Sverre Aalen: Matteusevangeliet. Universitetsforlaget, Oslo 1975.

“Eg viser mitt velde og mi guddomspekt og gjev meg til kjenne for augo på mange folkeslag. Då skal dei sanna at eg er Herren.” (Esek.38,23)

Disse ordene har i allefall fått sin oppfyllelse med Jesus og det nye Israel, kirken, selv om det er mer å si enn som så om forholdet mellom ”Israel og Israel”. Det får vi ta en annen gang.

Begrepene ”lys” og ”ære”, ”hellighet” og ”herlighet” henger nøye sammen i Bibelen. Det er alt egenskaper ved Gud og betegner det som brenner og fortærer, men også varmer og gir liv.

Jesus vil ha fram i denne teksten at Guds herlighet og lys i Jesu Navn brenner så sterkt midt i Guds folk at ingen kan komme utenom å ta stilling til Kristus, men også Kirken:

“Eg vil helga mitt store namn, som har vorte vanæra mellom folka, ja, som de vanæra mellom dei. Folkeslaga skal sanna at eg er Herren, seier Herren Gud, når eg midt imellom dykk, beint framfor augo deira, viser kor heilag eg er.”(Esek.36,23 flg)²

Det måtte være utrolig for Jesu disipler å få høre at nå satt de i en ås i Galilea som kjernen i et nytt Gudsfolk, i Jesu Kristi Kirke.

Det er også utrolig for oss i vår landsbykirke i dag å få høre at her er alle som vil være Jesu læresveinar invitert og inkludert.

Vi sliter alle med synder i forsømmelser, tanker, ord og gjerninger. Men Jesus er din og min Frelser og Herre som er kommet for å føre oss hjem til Himmelen ved seg.

Og dit kommer vi om vi følger Jesus, som kan få oss til å lyse for Ham, fordi Han selv er lyset:

For hos Johannes står Jesus på Løvhyttefesten og sier:

«Eg er lyset i verda. Den som følger meg, skal ikkje vandra i mørkret, men ha livsens lys.» (Joh.8,12)

Med lyset som med saltet: Det er et sentrum som er friskt i verden, og hindrer at den råtner, det er kirken, *kyriake*, det som tilhører Herren.

For å oppsummere: Saltet er godt til både krydder og konservering. Og meningen med lyset-er lys!

Skal vi være salt og lys, må du og jeg holde sammen med Jesus og stå på Hans Ord. Og kyrkja lokalt, i Norge og hos oss skulle følge kong Davids eksempel:

“David, tenaren min, skal alltid ha ei lampe som lyser for mitt åsyn (i Jerusalem), den(r)(byen) eg har valt ut (til)(ein) bustad for namnet mitt.”(1.Kong.11,36)

I kveld har det handlet om hvordan det er i Guds folk. Det nye Guds folk. Jesus sier ikke at disiplene skal være verdens lys, nei, de er det.

Dette er grunnlaget for Jesu videre undervisning i Bergpreika om Lov og Evangelium, og gode gjerninger som skal følge oss som tror på Jesus. Men dét er en annen historie.

La oss til sist be med en annen Salme enn den vi begynte med, den 15. Nå skal vi til Salme 84. Og vi som er på denne siden av døden kan meditere mens vi ber om gleden både i Guds menighet her i tiden og i fullendelsen på andre siden av døden som de som er gått foran nå opplever.

Tenk også på alterbordet! Det er halvt, for det er også et måltid på andre siden: Lammets Bryllup. Må vi alle nå fram dit:

² Delvis etter: prof. dr.theol.Sverre Aalen: Matteusevangeliet. Universitetsforlaget, Oaslo 1975.

”Kor elskelege dine bustader er,
Herre, Allhærs Gud!
Mi sjel lengta, ja brann av lengsle,
etter Herrens tempelgardar.
No jublar hjarta og kropp
mot den levande Gud.
Ja, fuglen har funne ein heim,
svala har fått seg eit reir,
der ho kan leggja sine ungar,
ved dine altar, Herre, Allhærs Gud,
min konge og min Gud.
Sæle er dei som bur i ditt hus,
dei skal alltid lova deg.”(Salme 84,2-5)

-“Difor, når vi har så stor ei sky av vitne kring oss, så lat oss leggja av alt som tyngjer, og synda som heng så fast ved oss, og halda ut i det løpet som ligg framfor oss, med blikket fest på Jesus, trua sin opphavsmann og fullendar.” (Hebr.12,1)

Til Ære for Faderen og Sonen og Den Heilage Ande, som var, er og vera skal, ein sann Gud, frå Æve til Æve.

svennam@hotmail.com